

שיעור א: אם למקרא, אם למסורת¹ (א)

Session #1: Vocalization vs. Orthography (part 1)

אמרת יש אם למקרא אלא דכ"ע יש אם למקרא ורבי ורבנן בהא קמיפלגי רבי סבר יירשעון אלהים אחרוני ורבנן סברי ירשעון דהאיך⁶ והאי ור"י בן רועין לא פליגי רבנן עליה ב"ה⁶ דתניא וזכר וזכר מפני הדין והלא דין הוא נאמר דמים למטה ונאמר דמים למעלה מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר אף דמים האמורים למעלה שנתנן במתנה אחת כיפר או כלך לדרך זו נאמר דמים בחוץ ונאמר דמים בפנים מה דמים האמורים בפנים חסר אחת ממתנות לא עשה ולא כלום אף דמים האמורים בחוץ חסר אחת ממתנות לא עשה כלום נראה למי דומה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים או כלך לדרך זו דנין חטאת וד' קרנות וארבע קרנות ואל יזכיר זה שאין חטאת וד' קרנות תלמוד לומר וזכר וזכר וזכר מפני הדין כיפר אע"פ שלא נתן אלא שלשה כיפר אף על פי שלא נתן אלא שתיים כיפר אע"פ שלא נתן אלא אחת ור"ש ורבנן בהא פליגי ר"ש סבר סכבא לא בעי קרא ורבנן סברי סכבא בעי קרא ור"ע ורבנן בהא פליגי ר"ע סבר נפשות תרתי משמע ורבנן סברי נפשות דעלמא משמע ודבולי עלמא יש אם למקרא ודחתיא⁶ למטפת למטפת⁶ למוטפות⁶ הרי כאן ארבע דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך מנא בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים אלא לעולם פליגי והני מילי כי פליגי היכא דשני קרא ממסורת אבל האי חלב וחלב דכי הדדי נינהו יש אם למקרא והרי יראה יראה דכי הדדי נינהו ופליגי דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא דהסומא בא⁶ מעיניו פטור מן הראיה⁶ שנא' יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אמר קרא לא תבשל גדי⁶ דרך בישול אסרה תורה תנו רבנן דיני ממונות בשלשה

ורבנן ירשעון כתיב⁶ א"ר יצחק בר⁶ (יוסי) אמר ר' יוחנן רבי ורבי יהודה בן רועין ובית שמאי ור"ש ור' עקיבא כולהו סבירא להו⁶ יש אם למקרא רבי הא דאמרן ור' יהודה בן רועין דתניא שאלו תלמידים את ר' יהודה בן רועין אקרא אני⁶ שבעים יכול תהא יולדת נקבה טמאה שבעים אמר להן מימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה מה כשטיהר בזכר בנקבה כפלים אף כשטימא בזכר בנקבה כפלים לאחר שיצאו יצא ומחזור אחריהם אמר להן אי אתם זקוקים לכך שבועיים קרינן ויש אם למקרא ב"ש דתנן ב"ש אומרים כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר⁶ (שנאמר ודם זבחך ישפך) ובחטאת שתי מתנות ובית הלל אומרים אף בחטאת שנתנן במתנה אחת כיפר⁶ ואמר רב הונא מ"ט דב"ש קרנות קרנות⁶ קרנות הרי כאן שש ארבע למצוה ושתיים לעכב ובית הלל אומרים קרנות קרנת קרנת הרי כאן ארבע ג' למצוה ואחת לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן ר"ש דתניא שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפה ר"ש אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפה במאי קמיפלגי רבנן סברי יש אם למסורת ור"ש סבר יש אם למקרא רבנן סברי יש אם למסורת בבסכת בבסכת בסוכות הרי כאן ארבע דל חד קרא לגופיה פשו להו תלת אתאי הלכתא גרעתא לשלישית ואוקימתא

אמפה ור"ש סבר בסוכות בסוכות הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבע אתאי הלכתא גרעתא לרביעית ואוקמיה אמפה ר"ע דתניא ר"ע אומר מניין לרביעית דם שיצאה משני מתים שמממא באהל שנאמר ועל כל נפשות מת לא יבא שתי נפשות ושיעור א' ורבנן נפשת כתיב מתקיף לה רב אחא בר יעקב מי איכא דלית לי⁶ יש אם למקרא והתניא בחלב אמו יכול בחלב

¹ בהוקרה לפרופ' דוד הנשקה

(1) סנהדרין ד'ע"א-ע"ב

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן:

רבי, ורבי יהודה בן רועץ, ובית שמאי, ורבי שמעון, ורבי עקיבא,

כולהו סבירא להו: **יש אם למקרא.****רבי** - הא דאמרן.**ורבי יהודה בן רועץ** - דתניא:

שאלו תלמידים את רבי יהודה בן רועץ:

אקרא אני שְׁבָעִים, יכול תהא יולדת נקבה טמאה שְׁבָעִים!

(רש"י: יכולני לקרות וטמאה שבעים כנדתה דהא לא כתיב שבועיים מלא)

אמר להן: טימא וטיהר בזכר, וטימא וטיהר בנקבה.

מה כשטיהר בזכר - בנקבה כפלים, אף כשטימא בזכר - בנקבה כפלים.

לאחר שיצאו, יצא ומחזיר אחריהם.

אמר להן: אי אתם זקוקים לכך, שבועיים קרינן, **יש אם למקרא.****בית שמאי** - דתנן:

בית שמאי אומרים: כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת - כיפר ובחטאת שתי מתנות.

ובית הלל אומרים: אף בחטאת, שנתנן במתנה אחת כיפר.

ואמר רב הונא: מאי טעמא דבית שמאי -

קרנת קרנת קרנת - הרי כאן שש, ארבע למצוה, ושתיים לעכב.

ובית הלל אומרים:

קרנות קרנת, קרנת - הרי כאן ארבע, שלש למצוה ואחת לעכב. -

ואימא כולהו למצוה - כפרה בכדי לא אשכחן.

רבי שמעון - דתניא:

שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח. רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח.

במאי קמיפלגי?

רבנן סברי: **יש אם למסורת**, ורבי שמעון סבר: **יש אם למקרא.**רבנן סברי: **יש אם למסורת**, בסכת, בסכת, בסכת - הרי כאן ארבע.

דל חד קרא לגופיה - פשו להו תלת,

אתאי הלכתא גרעתא לשלישית, ואוקימתא אטפח.

ורבי שמעון סבר: בסכת, בסכת, בסכת - הרי כאן שש,

דל חד קרא לגופיה - פשו להו ארבע,

אתאי הלכתא גרעתא לרביעית, ואוקמיה אטפח.

רב עקיבא - דתניא:

רבי עקיבא אומר: מניין לרביעית דם שיצאה משני מתים שמטמא באהל –

שנאמר על כל נפש מת לא יבא –

שתי נפשות ושיעור אחד.

ורבנן:

נפש כתיב.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

מי איכא דלית ליה **יש אם למקרא?**

והתניא בחלב אמו יכול בחלב,

אמרת: **יש אם למקרא.**

אלא: דכולי עלמא יש אם למקרא...

ודכולי עלמא **יש אם למקרא?**

והתניא:

לטטפת לטטפת לטוטפות - הרי כאן ארבע, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: אינו צריך, טט בכתפי - שתים, פת באפריקי - שתים.

אלא, לעולם פליגי.

והני מילי כי פליגי - היכא דשני **קרא ממסורת.**

אבל האי חלב וחלב דכי הדדי נינהו - **יש אם למקרא,**

והרי יקרא יקרא דכי הדדי נינהו, ופליגי!

דתניא

יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא:

הסומא באחת מעיניו - פטור מן הראיה.

שנאמר יקרא יקרא –

כדרך שבא לראות כן בא לראות.

מה לראות בשתי עיניו - אף לראות בשתי עיניו!

אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא:

אמר קרא לאתבשל גדי,

דרך בישול אסרה תורה.

(2) תוספות שם

לטטפת לטטפת לטוטפות - תימה דלא כתיב ו"ו בין פ"א לת"ו בכולהו ויש מפרשים משום דכתיב ולטוטפת וגורעין ו"ו דבריש התיבה ומוסיפין בסוף התיבה ודורשין כדאשכחן בפרק ב' דזבחים ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו ובריש יש נוחלין דרשינן ונתתם את נחלתו לשארו נחלת שארו לו וקשה דפרק הזהב אמר גבי הקדש כתיב ויסף חמישית אף על גב דכי שקלת לוי"ו דויסף ושדית ליה אחמישית סוף סוף הווי ליה חמישיתו ולא נימא לשדיה בין י"ד לת"ו דהווי חמישית משמע דבאמצע תיבה אין מוסיפין ומיהו אשכחן בפרק מומין אלו גבי מרוח אשך דתנן ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר שמראיו חשוכין ומפרש בגמרא דגורעין ח' ממרוח ושדינן אשך ואל"ף דאשך שדינן אמרו וקרי ביה מראו חשך וברוש' איכא פלוגתא דר' אמי בשם ר' יוחנן אמר גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לסופה פירוש מתחלת התיבה לסופה ור' יוחנן בשם ר' ירמיה אמר אפי' באמצע תיבה ור"ת מפרש דו"ו דולטוטפת דריש וה"ג לטטפת לטטפת ולטוטפת הרי כאן ד' ואף על גב דר"ש לא דריש ו"ו ו"ו למ"ד דריש כדאמר' בהערל גבי והנותר.

(3) ויקרא יב, א-ח

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: (ג) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשֶׁךְ עֶרְלָתוֹ: (ד) וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תִּשָּׁב בְּדַמֵּי טְהָרָה בְּכָל-קֹדֶשׁ לֹא-תִגַּע וְאֶל-הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד-מְלֵאת יָמֵי טְהָרָה: (ה) **וְאִם-נִקְבְּהָ תֵלֵד וְטָמְאָה שִׁבְעִים כְּנֻדָתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשָּׁת יָמִים תִּשָּׁב עַל-דַּמֵּי טְהָרָה:** (ו) וּבְמֵלֵאתָּ יָמֵי טְהָרָה לְבֶן אִו לְבַת תִּבְיֵא כִּבֵּשׁ בְּךָ שְׁנֵתוֹ לְעֹלָה וּבְדִיוֹנָה אוֹתָר לְחַטָּאת אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד אֶל-הַכֹּהֵן: (ז) וְהִקְרִיבֹוּ לְפָנַי ה' וְכִפֵּר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמִּקְדָּד דְּמִיָּה זֹאת תִּזְכָּר הַיְלָדָת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה: (ח) וְאִם-לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי-תַרְסִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶתְד לְעֹלָה וְאֶתְד לְחַטָּאת וְכִפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהְרָה:

וְאִם נִקְבְּהָ תֵלֵד וְטָמְאָה שִׁבְעִים כְּנֻדָתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשָּׁת יָמִים תִּשָּׁב עַל דַּמֵּי טְהָרָה.

(4) ספרא תזריע פרשה א:ב

(א) נקבה אין לי אלא נקבה מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס ת"ל ואם נקבה תלד וטמאה אין הדבר תלוי אלא בלידה וטמאה שבועיים, שני שבועות שהם ארבעה עשר יום.

(ב) שאלו תלמידיו את רבי יהודה בן רועץ שומעים אנו וטמאה שבעים יכול תהא טמאה שבעים אמר להם טמא וטיהר בזכר טמא וטיהר בנקבה מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר, מאחר שנפטרו יצא ומחזר אחריהם אמר להם לא הייתי צריך להיזקק לכם **מפני שיש א(ו)ם למקרא** אלא זו תשובה לדבר טימא וטיהר בזכר טימא וטיהר בנקבה, מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר או כלך לדרך זו, זכר שימי טהרתו מעוטים, ימי טומאתו מעוטים, נקבה שימי טהרתה מרובים אינו דין שיהו ימי טומאתה מעוטים תלמוד לומר וטמאה שבעים כנודתה שני שבועות שהם ארבעה עשר יום.

פֶּרֶק אָבִי נִקְבָּה אֵינָן לֹא אֵילָא זְקִיבָה וּמִן לְרֵבּוֹת טוּמְטוּס
 וְאֵנְרִיגֵנְס תַּל לֹא וְאִם נִקְבָּה תַּלְדִּי אֵינָן הַדְּבַר תַּלְוִי אֵילָא בְּלוּיָהּ
 וְטוּמְאָה שְׁבוּעִים כְּנִדְתָּהּ שְׁנֵי שְׁבוּעֹת שֶׁהֵן אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם
 שֶׁאֵלֹו הַתְּלַמִּידִין אֹתָּהּ וְיִהְיֶה בֵּין רֵעֵן אֹו שׁוֹמְעֵן אֵנֹו וְטוּמְאָה

שְׁבוּעִים יִכּוֹל תְּהֵא טוּמְאָה שְׁבוּעִים כְּנִדְתָּהּ אָמַר לְהֵם טוּמְאָה
 וְטוּיָהָר בּוֹזֵר טוּמְאָה וְטוּיָהָר בְּנִקְיָבָה מֵהּ יִמֵּי טְהִרְתָּהּ כִּפְלוּיִם
 בּוֹזֵר אֶתְּ יָמֵי טוּמְאָתָהּ כִּפְלוּיִם בּוֹזֵר מֵאַחֲרֵי שֶׁנִּפְטְרוּ יָמֵי
 הַטְּהוּרִים אַחֲרֵיהֶם אָמַר לְהֵם לֹא הָיוּתִי יָרוּךְ לְהוֹזִיקְךָ לְכֶם
 מִפְּנֵי שִׂישׁ אִם לְעִקֵּר אֵילָא זֶה תְּשׁוּבָה לְדַבַּר טוּמְאָה וְטוּיָהָר
 בּוֹזֵר טוּמְאָה וְטוּיָהָר בְּנִקְיָבָה מֵהּ יִמֵּי טְהִרְתָּהּ כִּפְלוּיִם בּוֹזֵר
 זֶה יָמֵי טוּמְאָתָהּ כִּפְלוּיִם בּוֹזֵר הוֹלְכָה לָךְ לְדַרְךְ הֵן זָכַר
 שׁוּמֵי טְהִרְתּוֹ מֵעוֹטוֹן יָמֵי טוּמְאָתוֹ מֵעוֹטוֹן נִקְבָּה שְׁמֵי טְהִרְתָּהּ
 מִדְּבַר אֵינֹו דִּין שִׁהֵן יָמֵי טוּמְאָתָהּ מֵעוֹטוֹן תַּל לֹא שְׁלֹוּס כְּנִדְתָּהּ
 שְׁנֵי שְׁבוּעֹת שֶׁהֵן אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם יְרֵשִׁים יִכּוֹל בֵּין קְמוּכִין

וְשִׁפּוֹן מִקּוֹל וְחוּמְרֵי אֲבוֹב קָלוּ בְּאֵשׁ מִלְּמִד טוּמְאָה הַבֵּין
 אֲוֵתוֹ בְּאֹר כְּדֵי לְקוּם בִּי מִנְּעוֹת קָלוּ דְבַר רַבִּי מֵאֹר וְחִכְמֵן
 אֹמְרִין אֵינָן אִם לְשׁוֹן קָלוּ אֵילָא לְשׁוֹן אַחֲרֵי אֲבוֹב שֶׁלֹּא מִן הֵן
 אֵשׁ מִנְּקָב כִּמֵּן נִפְחָ כְּדֵי שֶׁהֵא אֹר שׁוֹלֵט בְּכוֹל אֲבוֹב

(6) ויקרא כג, מב-מג

(מב) בַּסֶּכֶת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל-הָאֶזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֶּכֶת:

(מג) לְמַעַן יֵדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי בַסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

(7) שמות כא:ח

אִם-דָּעָה בְּעֵינַי אֲדַנִּיָּה אֲשֶׁר-לֹא לֹא יַעֲדָה וְהַפְדָּה לְעַם נֹכְרֵי לֹא-יִמְשַׁל לְמַכְרָה בְּבַגְדוֹ-בָּהּ:

(8) שמות יג, טז

וְהִיָּה לְאוֹת עַל-יְדֵיכָה וְלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם:

(9) דברים ו:ח

וְקִשְׁרֹתֶם לְאוֹת עַל-יְדֵיךָ וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ:

(10) דברים יא, יח

וְשִׁמַּתֶּם אֶת-דְּבַרֵי אֱלֹהֵי עַל-לְבַבְכֶם וְעַל-נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרֹתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל-יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:

(11) ויקרא ד, ז

וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן-הַדָּם עַל-קַרְנֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵתוּ כָּל-דָּם הַפֶּזַר יִשְׁפֹךְ אֶל-יִסּוּד

מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר-פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(12) ויקרא ד, יח

וּמִן-הַדָּם יִתְּנוּ עַל-קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל-הַדָּם יִשְׁפֹךְ אֶל-יִסּוּד מִזְבַּח הָעֹלָה

אֲשֶׁר-פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(13) ויקרא ד, כה

וְלֶקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחֲטָאתָ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל-קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֵת-דָּמוֹ יִשְׁפֹךְ אֶל-יִסּוּד מִזְבַּח הָעֹלָה:

(14) ויקרא כא:יא

וְעַל כָּל-נַפְשֹׁתַי מֵת לֹא יָבֵא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא:

(15) סוכה ו'ע"ב

ושאין לה שלש דפנות. תנו רבנן: שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח. רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח. במאי קמיפלגי? רבנן סברי: **יש אם למסורת**, ורבי שמעון סבר: **יש אם למקרא**. רבנן סברי: **יש אם למסורת**, בסכת בסכת בסכות - הרי כאן ארבע, דל חד לגופיה - פשו להו תלתא. שתיים כהלכתן, ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית, ואוקמה אטפח. רבי שמעון סבר: **יש אם למקרא**: בסכות בסכות בסכות - הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה - פשו להו ארבע. שלש כהלכתן, אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקמתה אטפח. ואי בעית אימא: דכולי עלמא **יש אם למקרא**, והכא בהא קמיפלגי; מר סבר: סככה בעיא קרא, ומר סבר: סככה לא בעיא קרא. ואיבעית אימא: דכולי עלמא **יש אם למסורת**, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר: כי אתאי הלכתא - לגרע, ומר סבר: כי אתאי הלכתא - להוסיף. ואיבעית אימא: דכולי עלמא כי אתאי הלכתא - לגרע, **ויש אם למסורת**, והכא בדורשין תחילות קמיפלגי; מר סבר: דורשין תחילות, ומר סבר: אין דורשין תחילות. רב מתנה אמר: טעמיה דרבי שמעון מהכא וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר.

(16) קידושין דף יח ע"א-ע"ב

דתניא מוכר אדם את בתו לאישות ושונה לשפחות ושונה לאישות אחר שפחות אבל לא לשפחות אחר אישות רש"א כשם שאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות כך אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות. ובפלוגתא דהני תנאי; דתניא:

בבגדו בה - כיון שפירש טליתו עליה, שוב אין רשאי למוכרה, דברי ר"ע;

ר"א אומר בבגדו בה - כיון שבגד בה, שוב אין רשאי למוכרה.

במאי קמיפלגי?

ר"א סבר: **יש אם למסורת**,

ור"ע סבר: **יש אם למקרא**,

ור"ש סבר: **יש אם למקרא ולמסורת**.